

Filosofie pro právníky, letní semestr 2011

Seminární úkol č. 1

Obsah semináře č. 1.

- a) *Co je právní filosofie? Předmět a funkce právní filosofie;*
- b) *Co je to právo? Vztah práva a morálky.*

A) Úkoly k procvičení myšlení a porozumění problému:

Úkol č.1

Na základě vašich středoškolských znalostí se pokuste zodpovědět následující otázky: následující pojmy:

- a) Pod pojmem filosofie rozumím.....
- b) Pod pojmem právo rozumím.....
- c) Pod pojmem spravedlnost rozumím.....

Úkol č. 2

Procvičte si své porozumění a uveďte, na co se tážou dané otázky? Pokud by jste je měli někomu vysvětlit, tak o čem by jste mluvili? Uveďte svoji odpověď ke každé otázce:

- i) Co je toto právo?*
- ii) Co je to právo?*
- iii) Jaká je povaha práva?*
- iv) Jaký je význam slova právo?*
- v) Co je pojem právo?*

Úkol č. 3.

Vyhledejte definici práva v některé encyklopedii nebo naučném slovníku a pokuste se ji rozebrat:

- a) uveďte jak jste ji porozuměli*
- b) uveďte jak je v ní vymezena povaha práva nebo jaké jsou právu přisouzeny funkce, účel, smysl, apod.*

Pokud se Vám nebude líbit žádná z definic a ani žádnou takovou nenajdete, pokuste se o vlastní tvorbu.

B) Úkoly k seminární diskusi:

Tyto úkoly je nutné vyřešit!

B1) Co je právní filosofie? Předmět a funkce právní filosofie;

Úkol č.1

Uved'te a zdůvodněte, které otázky jsou typické pro: právní filosofii (PF), právní sociologii (PS) právní teorii (PT)

- i) Jakou mají strukturu právní normy?
- ii) Co je to spravedlnost?
- iii) Jakou roli sehraává právo v procesu společenské integrace?
- iv) Je to spravedlivé, když je vrah odsouzen k trestu smrti?
- v) Jaká je efektivita právních norem v posttotalitní společnosti?
- vi) Jaké jsou způsoby vytváření právních norem?
- vii) Jaký význam má jazyk pro rozvoj právního myšlení?
- viii) Jak je právo uplatňováno?
- ix) Jak se projevuje skutečné právo?
- x) Kdy se stává právní norma platnou?

b) Na základě uvedených otázek se pokuste zformulovat rozdíl ve způsobů tázání :

i) právní filosofie

ii) právní teorie

iii) právní sociologie.....

B2) Co je to právo? Vztah práva a morálky.

Úkol č.1 Definování a vymezení pojmu právo

Přemýšlejte o následujícím provokativním tvrzení současného amerického právního teoretika B. Tamanaha:

„Co je a co není právo, nemůže být zachyceno nějakým jedním vědeckým pojmem. Projekt nalezení vědeckého pojmu práva byl založen na chybném názoru, že právo zahrnuje nějakou fundamentální kategorii. Ale právo je naopak kulturní konstrukt, postrádající jakoukoli esenciální povahu. Právo je cokoli, čemu dáme nálepku právo.“

In. Tamanaha, B.: Realistic-Sociological Theory: Pragmatism and A Social Theory of Law. Oxford: 1997, s. 142.

- a) Uved'te svými slovy, jak rozumíte tomuto vymezení práva,
- b) Jak jste porozuměli tvrzení, že „právo je kulturní konstrukt...“

- c) Co vy na to? Proč by jste souhlasili nebo nesouhlasili s názorem, že „právo je cokoli, čemu dáme nálepku právo“?

Vztah práva a morálky:

Úkol č. 2

Přečtěte si pozorně uvedený případ:

„A se stěhoval a na tuto práci si pozval dva kamarády. Dověděl se o tom i kamarád B a přišel mu také pomoci. Při manipulaci s nábytkem si poranil nohu. B začal vymáhat po A náhradu škody. Má na to nárok a mohl by uspět u soudu?“

Na tomto případě se dá velmi dobře demonstrovat co je nebo není morální, co je nebo není funkce práva atd.

Zodpovězte následující otázky a zdůvodněte své rozhodnutí?

- a) Jednal B morálně, když přišel pomoci A? Proč ano? Proč ne?
- b) Jednal B morálně, když žádal po A náhradu škody? Proč ano? Proč ne?
- c) Jednal A morálně vůči B? Proč ano? Proč ne?
- d) Uspěl by B se svým požadavkem na odškodnění u soudu? Proč ano? Proč ne?

Úkol č. 3

Pozorně si přečtěte uvedený případ:

"Jedna žena měla tři děti a při autonehodě ji umřel manžel, stala se ze dne na den vdovou. Bydlela v nájemném domě. Majitel domu ji dal úlevu a tři měsíce nemusela platit nájemné, po třech měsících však žena stále neplatila nájemné. Majitel ji po uplynutí jednoho měsíce, kdy žena stále neplatila nájem dal výpověď a začal soudně vymáhat své pohledávky."

Na uvedeném případě se dá dobře demonstrovat rozdíl mezi právem a morálkou.

Zodpovězte a zdůvodněte následující otázky:

- a) *Jakou má povahu vztah, který je mezi majitelem a nájemníci-ženou?*

- b) *Jednal majitel domu morálně, když odpustil ženě placení nájmu po dobu tří měsíců? Proč ano? Proč ne?*
- c) *Jednala žena morálně, když po třech měsících neplatila stále nájem? Proč ano? Proč ne?*
- d) *Jednal majitel domu morálně, když dal ženě výpověď? Proč ano? Proč ne?*

C)Úkoly k samostudiu:

Zde budou zadávány úkoly pro další prohloubení některých otázek.

a) První pokus o vymezení práva nacházíme u německého filozofa I. Kanta (1724-1804), který uvádí:

„... právo je tedy souhrnem podmínek, za kterých libovůle jednoho může být spojena s libovůlí druhého podle všeobecného zákona svobody.“

Viz k tomu Kant, I.: *Metaphysik der Sitten*. 1787.

Uved'te a) jak vymezuje Kant sféru práva?

b) co je zde základní vlastnosti, resp. účelem (smyslem) práva?

b) Pozorně si přečtete Kelsenovo vymezení práva:

Hans Kelsen (1881-1973), zakladatel Ryzí nauky vymezuje právo následovně: *„Právem zde rozumíme normativní řád, který vede k určitému lidskému jednání tak, že předepisuje, že v případě opačného, tzv. protiprávního jednání, bezprávní, musí být uplatněno donucení jako důsledek bezprávní, jako tzv. sankce. V tomto smyslu je právo normativní řád donucení.“*

Viz. Kelsen, H.: *Was ist Juristischer Positivismus?*

a) Pokuste se svými slovy popsat jak jste porozuměli Kelsenovu pojetí práva:

b) Uved'te, jakými znaky vymezuje Kelsen právo?

c) Anglický právní teoretik H.L.A Hart přistoupil k vymezení definice práva tímto způsobem: *„Existují tedy tři neustále se opakující otázky: jak se právo liší od příkazů podložených hrozbami a jak se k nim vztahuje; jak se právní povinnost liší od morální povinnosti a jak se k ní vztahuje, a co jsou to pravidla a do jaké míry je právo jejich*

záležitostí. Rozptýlit pochybnosti a vnést světlo do zmatku v těchto otázkách se stalo hlavním cílem většiny spekulací o povaze práva....“

Hart, H.L.A.: Pojem práva. Praha 2004, str. 28.

-Pokuste se uvést prostřednictvím jakých problémů vymezuje Hart sféru práva, tzn. jaké témata mohou podle něj osvětlit povahu práva- jsou tři. Pokuste se také zamyslet nad tím, proč vymezuje právě tyto problémy jako zásadní.

d)K dalšímu studiu doporučuji známý text L. Fullera z práce Morálka práva. Text najdete v ISU v Dokumentech; je to vyprávění o králi Rexovi, který tvořil zákony. Na tomto příkladě chce Fuller dokázat, že hlavní podmínkou toho, aby právo bylo morální, mělo „vnitřní morální sílu“, stačí dodržovat určité pravidla tvorby zákonů či norem. Co vy na to?